

31.101.11.2023

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Teema: Nuorten hyvinvointi – mielenterveyspalveluiden tarve ja saatavuus, ottaen huomioon myös palveluihin ja rahoitukseen linjatut muutokset TAE2024 ja JTS 2024-2027.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Pyydettyä lausuntonaan YTHS painottaa perusrahoituksen pitkäjänteisen kehityksen merkitystä liittyen korkeakouluopiskelijoiden määrän ja palvelukysynnän kasvuun. YTHS haluaa turvata lain vaatimat palvelut uuden kiristyneen hoitotakuun mukaisesti.

Hoitotakuun pakottava lainsäädäntö yhdistettynä vähenevään opiskelijakohtaiseen korvaukseen vaarantaa muun kuin hoitotakuun alaisen lakisääteisen palvelun. Hoitotakuuseen pyrkiminen tapahtuu silloin terveyden edistämisen, opiskeluyhteisötyön ja ennaltaehkäisyn kustannuksella sekä ohjaa optimoimaan liiaksi hoidon aloitusta kokonaishoidon kustannuksella.

Palveluiden kysyntä ja myös korkeakouluopiskelijoiden määrä on kasvanut viimeisen kolmen vuoden aikana jatkuvasti ja merkittävästi. Tämä trendi jatkuu edelleen. YTHS ei pysty vastaamaan kohonneeseen kysyntään vain nykyresurssiaan optimoimalla. YTHS asiakaskunnassa korostuvat mielenterveyden lievät sekä keskivaikeat oireet. Muun muassa mielenterveyden palvelukysynnässä on havaittu noin 30 % pysyvä kasvu koronavuosiin verraten. Mielenterveyshäiriöiden selvittely ja ongelmien hoito vie aikaa ja sitoo paljon enemmän henkilöresurssia kuin somaattisten ongelmien hoito.

Vuosina 2022 ja 2023 YTHS joutui suunnittelemaan vuoden toimintansa vastaamaan talousarviossa esitettyä rahoitustasoa korkeasta mielenterveyspalveluiden kysynnästä ja kohonneesta opiskelijamäärästä huolimatta. Perusrahoitusta on jouduttu vuosittain täydentämään hakemalla lisärahoitusta, jotta on selvitty lisääntyneestä palvelukysynnästä.

YTHS korostaa, että valtion vuoden 2024 talousarvioesityksessä heikennetään YTHS:lle osoitettavaa opiskelijakohtaista korvausta 319,90 euroon, jolloin vähennys vuoteen 2023 verrattuna on -0,26 euroa/opiskelija. Henkilöstökulujen ja vuokrien sekä indekseihin sidottujen palvelusopimusten kustannustason nousu tulee kuitenkin jatkumaan vuonna 2024, johtuen edellisestä koko sotetoimialan palkkakerroksesta ja inflaation kustannuksia nostavasta vaikutuksesta. Kulut nousevat enemmän kuin hoitotakuun kiristykseen on budjetoitu lisäystä.

Valtion talousarvioesityksestä ei käy ilmi, että vuosittaisen rahoituksen esitystavassa tulevan vuoden arviota verrataan edellisen vuoden toteumaan. Edellisen vuoden toteuman laskennassa käytetään jakajana toteutunutta opiskelijamäärää, joka johtaa matalampaan kustannukseen kuin valtioneuvoston talousarvioesityksen tulevien vuosien opiskelijakohtainen kustannus. Valtion talousarvioesityksessä tulevan vuoden opiskelijakohtaisen kustannuksen laskennassa käytettävä

31.101.11.2023

opiskelijamäärä on Kansaneläkelaitoksen (Kelan) Sosiaali- ja terveysministeriölle toimittama varovaisuuteen pohjautuva arvio, joka on ollut viime vuosina huomattavasti matalampi kuin toteutunut läsnä oleviksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden määrä. Näiden kahden (arvioitu ja toteutunut) opiskelijamäärän ero oli vuonna 2023 noin 16.000 opiskelijaa. Käytännössä tämä tarkoittaa noin 5 milj. euron alijäämää YTHS:n rahoitukseen.

YTHS:llä on ollut vuodesta 2020 käytössä perusrahoituksen lisäksi erillinen valtionavustus yhteensä 5,0 milj. euroa korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen. Avustuksen käyttö päättyy 31.12.2023. Valtion talousarvioesityksessä on vuosille 2023–2026 osoitettu 1 milj. euron valtionavustus korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen, mutta tällä avustuksella pystytään jatkamaan vain osittain aiemman avustuksen mukaista toimintaa. Avustuksella on kehitetty ja onnistuneesti toteutettu digitaalisen mielenterveysklinikan toimintaa. YTHS korostaa, että mielenterveyspalvelujen kysynnän pysyessä korkealla tasolla, toiminnan vakinaistamiselle olisi hyvät perusteet.

Nykyisen lain mukaan todetaan, että jos valtion talousarviossa opiskeluterveydenhuoltoon myönnetty rahoitus osoittautuu riittämättömäksi ammattikorkeakouluopiskelijoiden ennakoidusta palvelutarpeesta johtuen, voidaan ensimmäisten kolmen vuoden aikana lain voimaantulosta myöntää vuosittain toimintaan lisärahoitusta. Tämä kolmen vuoden tarkastelujakso päättyy nyt vuonna 2023.

YTHS pitää kuitenkin hyvänä, että hallituksen esityksen muutetut ja kirjanpitolakia vastaavat termit tulevat selkeyttämään säätiön tilinpäätöksen laadintaa ja tilintarkastusta. YTHS on aloittanut lakimuutoksen läpikäynnin yhdessä tilintarkastusyhteisön kanssa (KPMG).

YTHS perusrahoituksen kehittäminen pitkäjänteisesti on olennaista, jotta pystymme toteuttamaan YTHS:lle asetetut velvoitteet.

Katariina Poskiparta
Toimitusjohtaja

Satu Justander
Talous- ja tietohallintojohtaja